

L'Educació Física: més que esport

P. Palou, X. Ponseti *

Fa uns anys, no més de deu, era impossible pensar que dins el món de la pedagogia es discutís sobre aquest camp de l'educació, però és cert que l'evolució és constant i cada dia van sorgint

noves possibilitats educatives dins l'àmbit de l'educació corporal del nin; això ens obliga a una revisió constant dels plans d'estudis dels futurs mestres.

No seríem sincers si no reconguéssim que la moda imposada, amb uns clars interessos comercials, de l'adulació dels cos, ha servit perquè hi hagi un interès major vers l'Educació Física. Baldament

que tota aquesta moda no tenguí res a veure amb el món educacional, els professors i mestres d'aquesta àrea de coneixement alguna vegada n'hem fet ús per motivar els aprenents cap a una pràctica motriu. L'Educació Física ha de deixar d'ésser el camí cap a la formació d'atletes que representin l'estat als Jocs Olímpics. Tots sabem que la idea generalitzada a la nostra societat és que una escola sense Educació Física és una societat sense medallistes. És clar que no hi ha cap mestre d'altres àrees de coneixement que sigui tractat de fracassat, si no surt de la seva aula un Joan Miró o un Pau Casal.

A la nostra manera d'entendre, l'Educació Física es troba en un debat que no ha fet més que començar, però que és indispensable per poder arribar a una profunda reflexió sobre els mètodes, models i paradigmes d'interpretació i aconseguir un status en el marc científic i acadèmic de les ciències de l'educació.

L'estatus de l'Educació Física entre les ciències de l'educació és inqüestionable i ve legitimat, no solament científicament, sinó també acadèmicament, per la seva inclusió, a la majoria dels països dins del currículum per a la formació de professionals de l'educació, així com la seva presència en la investigació contemporània.

La unanimitat sobre la inclusió de l'Educació Física entre les ciències de l'educació no evita que hi hagi grans debats sobre el paper que ha de jugar en el conjunt de les disciplines pedagògiques i el seu grau d'autonomia o la seva dependència respecte d'aquestes, així com de la funció que ha de tenir en els plans de formació de titulats universitaris d'EGB o dels educadors en general.

Darrerament, l'Educació Física s'ha vista arrossegada a un fenomen expansiu amb tendència a abraçar nous temes d'estudi sense disposar encara d'esquemes interpretatius i tècniques que ens permetin una correcta assimilació. Però, al mateix temps, és impossible resistir-se a aquests corrents sense caure en una actitud d'aïllament disciplinar que a res ens conduiria. És

del temps, es va construït com una solució de futur, dependent del present del propi grup. Els models dels diferents grups són solucions pròpies, però en els llocs on per diferents motius, el col·lectiu humà implicat adopta solucions i esquemes, que es poden considerar pioners, el nivell de risc és major. Aquests països marquen vies en alguns casos vàlides, que des-

L'estatus de l'Educació Física entre les ciències de l'educació és inqüestionable i ve legitimat, no solament científicament, sinó també acadèmicament.

necessari acceptar el repte que se'ns presenta encara que en el camí estiguem amenaçats pel perill de perdre'ns en un aventurisme estèril, l'èxit seria prometedor. Per no fracassar, cal tenir present, i en el nostre cas és més necessari, que en l'evolució de les ciències, les etapes d'avanç han d'anar acompanyades d'altres de reflexió i redefinició.

No podem oblidar que el problema de l'educació és, en si mateix, una qüestió filosòfica, ja que intenta elaborar models teòrics vàlids per resoldre l'oposició entre la naturalesa, i l'ideal de la consciència, entre la naturalesa humana, i la societat. Aquesta societat feta per les persones segons diferents patrons, i la naturalesa representada en els nins, que poden i han d'arribar a ésser persones en aquesta futura societat que els grans els hi varen construir. L'acció educativa encamina el nin cap a un grup humà que s'adapta a les contingències dels diferents moments històrics i polítics, que en aquest lloc de l'espai i

prés poden ésser seguides en part modificades o no, per la resta d'agrupacions humanes amb objectius similars, a molts de casos en imitació d'aquell grup humà d'avantguarda.

Per poder plantejar qualsevol procés educatiu, s'ha de saber, per tant, cap a quin model descobert o per descobrir, es vol dirigir el nin. Però aquesta educació serà eficaç només quan el nin, que serà home en aquell futur, pugui, en aquest model que s'ha construït, desenvolupar les seves capacitats d'home, desenvolupar la seva pròpia persona humana de forma integral.

Els programes educatius del present no poden ser elaborats per solucionar els models presents, sinó per preparar als nins per integrar-se en un grup humà, els valors i formes dels quals són difícils de vaticinar. Però el que segueix essent immutable en tot moment són els valors que determinen que l'home sigui persona, és a dir, ésser in-

tel·ligent. Quant més es coneguin les necessitats de l'home com a ésser humà, millor es podran realitzar programes que el desenvolupin. Així doncs, la solució dels plantejaments educatius no està en la societat ni en la cultura, sinó en la naturalesa. El que s'ha de fer és plantejar models culturals que serveixin i siguin vàlids per al desenvolupament de la naturalesa humana de la persona.

Tot això seria senzill si la naturalesa humana no fos un conjunt difós de tendències innates, lligades en part als seus predecessors, i d'altres adquirides dins del grup humà, on es troba entroncada la persona. Totes aquestes tendències poden generar, i de fet els generen, homes molt diferents amb un sol factor comú: la seva intel·ligència, la seva consciència.

L'educació ha de desenvolupar, per tant, aquest factor per sobre tots els altres. Ha de fer el nin persona i l'ha de dotar dels esquemes vàlids per a la seva integració en el model de grup per al qual l'estam preparant. L'Educació Física és un mitjà vàlid per aconseguir aquests objectius, i utilitza el moviment com a eina. Aquesta capacitat humana involucra una gran part del total de les possibilitats que permeten a un nin ésser educat, ésser conduït vers el seu total desenvolupament personal, que li permetran integrar-se a la societat.

Es tracta d'un fet obvi que mitjançant el moviment, podem desenvolupar totes les possibilitats de percepció de la persona, el que es pot denominar com una total educació sensorial. A més a més, totes les capacitats que intervenen en el comportament, amb l'avantatge del desenvolupament de les funcions

orgàniques exclusives d'aquesta forma de comportament intel·ligent i que fan conèixer les lleis físiques i biològiques de la Natura, això com de totes les habilitats psicomotrius que es poden aconseguir per la seva pràctica. I per acabar, mitjançant les diferents formes de plantejament de les diferents tasques en moviment, podrem provocar l'adaptació a l'objectivitat a través del propi coneixe-

ment d'un determinat moment històric-pedagògic d'un col·lectiu. I com diu Hammelbeck: "L'educació és molt més que l'educació física, però molt poc sense aquesta".

No podem fer aquí un estudi dels diferents moviments educatius que han influït en l'Educació Física, ni del perquè de la seva denominació, però és necessari que constatem la importància de tots

ment, i l'adaptació a la societat, mitjançant la seva pròpia acceptació, respecte al grup amb qui comparteix les activitats educatives.

Aquests termes són intemporals i permeten desenvolupar capacitats de la persona, que seguiran vigents davant qualsevol model de societat en que s'hagi d'integrar l'individu. No estan subjectes a les contingències de les imprevisibles situacions en què s'articulen els col·lectius humans del futur, en què el nin d'avui ha de florir com ésser humà.

En aquests paràmetres ha d'integrar-se l'Educació Física que satisfaci les vertaderes necessitats de la persona, constituint-se, per tant, en matèria insubstituïble en tot plantejament educatiu, no subjecte a modes o tendèn-

aquests moviments educatius, que des de sempre han cregut en la necessitat d'educar el cos, el físic, tant com en les altres disciplines es fa amb l'intel·lecte, a través d'uns moviments ordenats i construïts per a aquestes finalitats.

Partim d'una premissa bàsica i inamovible, i és que l'Educació Física de Base és una forma pedagògica en la que l'alumne és l'objectiu. Aquest alumne és una persona, un ésser intel·ligent, amb unes necessitats personals i una capacitat per la qual pot ser educat, la capacitat de moviment, expressió màxima de vida.

Dins l'Estat Espanyol es ve treballant dins aquesta línia des de l'any 1967. Així des de l'institut Nacional d'Educació Física de Madrid s'han anat

sembrant uns criteris de treball que posteriorment han anat espargint als altres centres de la mateixa índole. De la definició inicial del Dr. Legido: "L'especial contribució a l'educació integral mitjançant el moviment...", a la qual amb posterioritat va fer el professor Seirul·lo a l'INEF. De Barcelona, "És aquella activitat o ciència que mitjançant el coneixement i desenvolupament dels factors que componen el moviment, proposa l'educació de la persona, mitjançant la modificació de la seva conducta motora", es pot observar una semblança en tant que a ambdues definicions es parla de l'educació, sense comptar per res amb aspectes que anteriorment eren la base de l'actuació dels professors d'Educació Física o de les persones dedicades a la impartició d'aquesta matèria a les escoles d'EGB.

Per al mestre la font específica d'experiències ha de ser el moviment, a través del qual planteja situacions entorn a l'alumne. Situacions que fan modificar el seu comportament motor. D'aquesta manera pot modificar nivells de comportament en altres capacitats, ja que els mecanismes són idèntics, i són compresos per l'alumne com una manera de resposta personal intel·ligent en una àrea de les seves capacitats.

Es fa palès que hem d'estudiar les possibilitats que el moviment presta al mestre per a adaptar-les a totes les capacitats de la persona, i elegir aquest determinat moviment, o proposar aquesta activitat i no una altra, quan vol desenvolupar aquesta i no una altra capacitat de la persona. Aquesta adequació permet la participació activa en

la maduració de l'alumne a través de les experiències que el moviment li proporciona en les diferents situacions educatives de les sessions d'Educació Física de Base.

La vivència del moviment, resultat de les solucions personals a situacions educatives fa que l'Educació Física de Base sigui una forma pedagògica activa, en la qual només la participació de l'alumne permet la seva educació, la

millora de les seves capacitats. L'atenció a les necessitats plantejades per l'alumne, fa fixar els objectius, i no emmotllar l'alumne a una matèria o programa preestablert. D'aquesta manera, es determinen objectius amplis, vàlids per a tots els alumnes, ja que només així s'ajustaran a les necessitats d'ésser humà racional i no s'exclouran els objectius i interessos personals en una etapa immediata.

No és objectiu de l'Educació Física de Base la consecució d'automatismes, l'execució

perfecta d'un determinat gest, per així aconseguir el màxim rendiment. Contràriament, planteja tot tipus d'experiències motrius, tant individuals com col·lectives, amb la utilització d'instruments a l'espai i en el temps, perquè així el propi alumne pugui conèixer-se cada vegada millor quan experimenta noves situacions i anar responsabilitzant-se progressivament de la seva pròpia educació. Això vol dir que no es pretén l'automatització d'un gest, encara que això no impliqui la no perfecció en el moviment, i en tots els moviments que es realitzin; però una perfecció entesa com una solució personal que ha d'ésser justa, natural, econòmica, i, fins i tot, graciosa, carregada d'aquells sentiments que l'estandardització no permet en terminis naturals.

Així doncs, es diposita la confiança en l'alumne mitjançant una metodologia menys directiva, que permeti l'autoafirmació, la possibilitat d'expressió i creació personal, possibilitant la realització d'un treball motor intel·ligent. Aquest comportament motor intel·ligent és de fàcil adaptació a comportaments ulteriors en altres camps, on es desenvolupa l'ésser humà. Aquesta forma pedagògica que permet la progressiva i total llibertat de l'alumne, fa que la seva pròpia responsabilitat li permeti conèixer-se millor, lliure de tota coacció. Només el contrast amb els altres, i la seva autoavaluació li donaran el coneixement i l'acceptació del nivell aconseguit en el seu propi comportament motor, estructura vàlida pels altres comportaments a qualsevol àrea de l'activitat humana adulta.

L'Educació Física així configurada és vàlida durant totes les etapes de la formació de la persona, ja que aquesta sempre és susceptible de poder millorar el seu propi comportament i coneixement. A més, cert comportament vàlid en un moment de la vida pot deixar d'ésser vàlid en un altre. És veritat que a les primeres edats l'Educació Física de Base ha de tenir preferència a

temporal, quan l'individu va ésser format amb una Educació Física de Base abans del seu enfrontament a l'activitat esportiva.

L'Educació Física de Base també obté millores fisiològiques a l'organisme de l'alumne. La distribució de les tasques en el temps i la possibilitat d'incrementar la seva dificultat i ocupació espacial per-

cions de treball creades o construïdes amb un objectiu educatiu.

L'aplicació dels tres principis a les tasques permet la fixació de totes les condicions que té que complir l'acció educativa abans, durant i després de l'execució de qualsevol tasca.

El principi del Canvi regula les condicions "prèvies" a l'execució. El principi de Disponibilitat determina les condicions mínimes que han de complir els alumnes "durant" la pràctica. El darrer principi, el d'Autonomia, permet el control de les condicions que han d'existir "després" d'haver executat el moviment proposat inicialment.

La construcció d'activitats subjectes als criteris dels tres principis asseguruen que el comportament de l'alumne durant la classe sigui cognitiu-afectiu-motor, englobant el total de les capacitats que diferencien l'ésser humà intel·ligent de la resta dels éssers de la Naturalesa.

Amb aquests antecedents podem plantejar l'Educació Física de Base com un medi d'educació integral de la persona, ja que l'activitat humana, de moviment, involucra o pot involucrar a la totalitat de les capacitats de l'individu i no solament les anomenades físiques, sempre que les situacions educatives creades pel professor així ho pretenguin. Diu el professor Seirul·lo: *" Si partim del redescobriment de la indissoluble totalitat de l'ésser pels nous corrents pedagògics, el moviment humà voluntari, i observable, ha d'ésser necessàriament la base psicomotriu. Aquest vocable pot clarificar-se quan és entès com a "moviment mental", com a una conducta motriu voluntària i observable. És a dir, que l'alumne hi participi amb totes les seves possibili-*

No és objectiu de l'Educació Física de Base la consecució d'automatismes, l'execució perfecta d'un determinat gest. Contràriament, planteja tot tipus d'experiències motrius, perquè així el propi alumne pugui conèixer-se cada vegada millor quan experimenta.

qualsevol altre tipus d'educació, ja que desenrotlla totes les capacitats i factors de la intel·ligència abans que altres activitats que no puguin utilitzar el propi cos com a font d'experiències. Des d'aquests moments l'Educació Física de Base es realitzarà sota diferents criteris segons la persona, en el transcurs de la seva vida, vagi presentant diferents necessitats.

Cal assenyalar que l'Educació Física de Base no està enfrontada a l'activitat esportiva, ja que ambdues són activitats de la persona i, en conseqüència, les dues són objectius de l'Educació; per tant una i altra són igualment vàlides. Si bé l'adquisició d'automatismes, base de les tècniques esportives, no són objectius de l'Educació Física de Base. Aquests moviments estandaritzats es veuen afavorits pel seu, més aviat, aprenentatge i més correcta execució espai-

meten el desenvolupament dels factors d'execució, que propicien millores fisiobiològiques als alumnes.

Cal no oblidar que en l'Educació Física de Base la percepció, el comportament, l'autoconeixement i l'acceptació es plasmen en tres principis fonamentals (de Canvi, de Disponibilitat, d'Autonomia) que regulen la construcció de tasques, la seva forma d'aplicació, així com la seva avaluació. Aquests principis asseguruen a l'Educació Física de Base com una forma pedagògica activa, ja que les activitats que realitzen segons els principis exposats fan que l'alumne participi necessàriament en aquesta i posi a prova les seves diverses capacitats en les diferents tasques realitzades.

Aquests principis estaran presents en totes les tasques que proposem i en totes les situa-

tats de ser intel·ligent. Aquesta intel·ligència permet la seva pròpia percepció, afegeix una dimensió de consciència que ha d'acompanyar a totes les tasques que es proposin amb les diferents activitats de l'educació física de base, i d'aquesta forma, es determina el seu vertader precedent, amb l'educació psicomotriu". □

* Professors de la UIB

**SERVEI DE
LLIBRES
ESTRANGERS
LLIBRES
DELS PAÏSOS
CATALANS
JOGUINES
I LLIBRES
INFANTILS**

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 971 71 38 21
07002 Palma
(Mallorca)

ALNO®

La cuina
menys comú
del mercat

PROCUINE studio
MOBILIARI DE CUINA

C/ Cecili Metel, 5A
Tfs.: 971 71 75 61
971 71 06 49
Palma de Mallorca